

HEEMKUNDEKRING "PEELLAND".

te HELMOND.

No.8 - 1962.

Sekretariaat:

Oostende 31a,
Helmond.

Bijdragen voor dit
blad aan:
C. van Bokhoven,
Oostende 31a,
Helmond.

L.S.,

Reeds in het begin van dit jaar heeft onze oud-voorzitter drs. P.Hornikx zich in verbinding gesteld met dr. L. van Egeraat, de bekende televisiespreker en auteur van een 40-tal reisbeschrijvingen en hem gevraagd om een causerie voor onze leden te houden. Dr. L. van Egeraat was in het afgelopen winterseizoen te druk bezet om de uitnodiging te kunnen accepteren.

Na zijn aftreden als voorzitter heeft drs. Hornikx, naast de organisatie van de door de leden zozeer op prijs gestelde excursies, zijn besprekingen met dr. L. van Egeraat voortgezet met als resultaat dat deze bekende spreker zich bereid heeft verklaard om voor onze kring een lezing te houden over:

"Brabant"

op woensdag 10 oktober a.s. des avonds om 8 uur

in de zaal van Vilsteren, Markt, alhier.

Wij vertrouwen gaarne, dat vele leden met hun introducées op 10 oktober a.s. aanwezig zullen zijn om een bij uitstek deskundige te horen vertellen over de schoonheid van ons gewest "Ons Brabant".

Het Bestuur.

DE VERDWENEN KASTEELPOORT.

"Een mooie opruiming", zeiden velen, toen de laatste resten van de afsluitpoort voor het park bijna waren weggebroken.

"Jammer, in zekere zin", vond het de Helmondse Courant, "van het oude historierijke poortje....waarin vroeger mogelijk ridders en jonkvrouwen een kaartje legden....en dat een rijke en bewogen geschiedenis achter zich heeft en dat eigenlijk voor het nageslacht bewaard had moeten blijven."

Had de schrijver van dit bijschrift onder de laatste mooie foto van het bijna gesloopte poortgebouw (H.C. 19 mei 1962) zich eerst even met de oude prenten van het kasteel en omgeving, zoals die in het gemeente-museum te zien zijn, geconfronteerd, dan zou hij tot de ontdekking gekomen zijn, dat de eeuwenoude toegang tot het kasteel in de 17e en 18e eeuw veel dichterbij het kasteelgebouw lag.

Eerst na het graven van de Zuid-Willemsvaart (1825-1829), toen de buitengracht om het kasteel ten dele in het kanaal vergraven werd en het kasteelpark aan de stadszijde kwam openliggen, toen is pas, naar mijn mening, de zojuist verdwenen poort door de heer Wesselman gebouwd, als afsluiting van zijn park.

Wij konden hierover nog geen nadere historische gegevens verkrijgen. Het familiearchief der Wesselmans na 1781 is n.l. bij de overdracht van het kasteel aan de gemeente in 1920 niet mede overgegaan en hierin zou mogelijk iets betreffende dit bouwwerk te vinden zijn.

Wij vermoeden dat het behalve voor afsluiting van het park waarschijnlijk gediend heeft als woonhuis van de tuinman en zijn gezin en als bergplaats voor diens gereedschappen. Mogelijk is over de bewoners ervan in het bevolkingsregister iets naders te vinden.

Ongetwijfeld was het poortgebouw een zeer aardige entree van het kasteelpark en wij zagen het daarom ook niet gaarne verdwijnen, maar als historisch monument zullen wij het verlies nooit betreuren. Vooral niet, nu binnen enkele jaren het toch zijn oorspronkelijke bestemming zou verliezen en een opening onder de "luchtbrug" door de toegang tot het dan nog overblijvende kasteelpark zal gaan vormen.

Jac.Heeren.

Maatschappelijke toestanden der arbeiders
en verhouding tussen werkgevers en arbeiders
te Helmond in 1892.

De wet van 19 januari 1890 achtte het wenselijk, voorbereidende maatregelen te nemen tot het verkrijgen van nodige kennis van feiten en toestanden ter beoordeling in hoeverre aanvulling van de sociale wetgeving vereist werd. Ingevolge deze wet werd een Staatscommissie benoemd tot verzameling van gegevens voor de kennis van maatschappelijke toestanden der arbeiders, van de verhoudingen tussen werkgevers en arbeiders in de verschillende bedrijven en van de toestand van fabrieken en werkplaatsen met het oog op de veiligheid en de gezondheid der arbeiders.

De daartoe door de Staatscommissie gemachtigde leden hadden te allen tijden toegang tot alle fabrieken en werkplaatsen, en alle ingezetenen waren verplicht na oproeping voor de commissie te verschijnen en op de gestelde vragen te antwoorden.

In 1892 heeft de commissie haar gegevens te Helmond verzameld. Van de meeste bedrijven werden een of meer arbeiders en de patroon of directie verhoord. Het aantal vragen en antwoorden **varieerde** per verhoor van 20-100 of meer.

Daar het mij is gebleken, dat het bestaan der enquête van de genoemde Staatscommissie vrijwel onbekend is, heb ik gemeend hieruit iets mede te delen.

Daar het slechts de bedoeling is, onze lezers een algemene indruk te geven, zal ik de namen van de onder-vraagde arbeiders, patroons en directie niet vermelden.

Hiervolgen enige vragen en antwoorden gesteld aan en beantwoord door arbeiders.

Vr. Is er goed drinkwater op de fabriek?

Antw. Neen, mijnheer heeft wel een Nortonpomp laten slaan maar die geeft geen goed water; wij moeten dus het water drinken uit het kanaal of zelf drinken medebrengen.

Vr. Wat verdient een wever gemiddeld?

Antw. Gemiddeld f 7,-- per week.

Vr. Wordt er bij het aannemen van kinderen op gelet of zij kunnen lezen of schrijven?

Antw. Daar wordt niet op gelet.

Vr. Zijn er wevers te Helmond die te huis nog weefgetouwen hebben?

Antw. Nog een tiental.

Vr. Wanneer wordt het loon uitbetaald te Helmond?

Antw. Bij ons zaterdags, op andere fabrieken vrijdags.

Vr. Waarom is dat op de fabriek waar gij zijt anders?

Antw. Omdat vrijdags, na de uitbetaling van het loon wel eens een borreltje wordt gebruikt; maar het was toch goed, als wij vrijdags het loon kregen, want zaterdags is het markt en dan kan men nog al eens voordelig kopen.

Vr. Zijt gij wel eens ziek geweest.

Antw. Deze zomer nog 12 weken.

Vr. Hebt ge toen enige tegemoetkoming van Uw patroon gehad?

Antw. Niets.

Vr. Hoe zijt gij toen rondgekomen?

Antw. Ik heb toen veel schuld moeten maken en wat ondersteuning gehad van de St. Vincentiusvereniging.

Vr. Hoe is de verhouding tussen arbeiders en patroon?

Antw. Zeer goed.

Vr. En die van de meesterknecht tot de andere werklieden?

Antw. Ook.

Vr. Gij zijt geheel vrij te kopen waar gij wilt?

Antw. Ja.

Vr. Betaalt gij kontant?

Antw. Wij halen op de week.

Vr. Dus niet in de coöperatieve winkel?

Antw. Neen, dat kunnen wij slecht doen, want daar moet kontant betaald worden en midden in de week zit de vrouw al zonder geld.

Vr. Zoudt gij niet langzamerhand een week kunnen inhalen?

Antw. Moeilijk.

Vr. Hoeveel uur per dag werkt gij?

Antw. Van 's morgens 7 tot 's avonds 8 uur, met twee schafttijden, van 12-1 en van 4-4 $\frac{1}{2}$ uur.

Vr. Kunnen de werklieden steeds de patroon over hun belangen spreken?

Antw. Altijd, en er wordt steeds gevolg gegeven aan hetgeen men wenst, zo daarvoor goede redenen worden bijeengebracht.

Vr. Hoe komen de jongens aan de fabriek?

Antw. Zij gaan, als zij een wever kennen, die hen wil opleiden, naar de patroon om te vragen of zij op de fabriek mogen komen. Dan staan zij eerst een poos bij de wever en krijgen als zij wat wegwijs zijn ook een stoel en zo leren zij het.

Vr. Wanneer een jongen bij een der wevers begint te leren, wat verdient hij dan?

Antw. Van de patroon niets, maar dan krijgt hij iets van de wever, die hij helpt.

Vr. Gij hebt medegedeeld, dat een huisbaas, die tevens een winkelnering uitoefende, tegen een huurder zeide: "Gij koopt niet bij mij, gij moet dus uit mijn huis vertrekken." Is er dan zulk een gebrek aan huizen te Helmond, dat een huurbaas dit kan doen?

Antw. Op het ogenblik niet, maar wel een jaar of 10 geleden.

Vr. Weet gij ook wat anderen gebeurd is die ziek waren?

Antw. Een gedeelte van het weekloen werd hun uitbetaald.

Vr. Wordt er wel eens boete opgelegd?

Antw. Neen, wanneer de patroon iemand twee à drie maal snapt, ledig staande op het werk, dan jaagt hij hem weg.

Vr. Gij begrijpt wel dat, wanneer men op crediet koopt, men betalen moet voor de waar en voor het crediet?

Antw. Ja, dat is zo.

Vr. Is de fabriek luchtig en ruim?

Antw. Ja.

Vr. Worden er spoelvangens gebruikt?

Antw. Neen.

Vr. Hoe zijn in het algemeen de arbeiderswoningen in Helmond?

Antw. De oude zijn slecht, maar die worden langzamerhand afgebroken en door nieuwe vervangen.

Vr. Bestaat er aan de fabriek ook verzekering tegen ongelukken?

Antw. Neen.

Vr. Zijn er vele arbeiders die een stuk grond bekomen?

Antw. In Helmond is weinig grond te krijgen.

Vr. Hebt gij nog iets mede te delen?

Antw. Ik wilde wel vermindering van werktijd, b.v. een werktijd van 10 uren, doch betaald als een werkdag van 12 uren.

Dit is een greep uit de honderden vragen en antwoorden. De gegevens verzameld door de Staatscommissie en vervat in een lijvig boekwerk zullen bij de totstandkoming der latere sociale wetten hun nut wel gehad hebben. Een volgende maal zullen enige door de werkgevers beantwoorde vragen worden opgenomen.

(wordt vervolgd)

C.van Bokhoven.

NIEUWE LEDEN:

✓ Mevrouw Domensino, Mauritslaan 23, Helmond.

✓ Mej. R. Wilbers, Mierloseweg 2B, Helmond.

✓ Dhr. J. Jegerings, Stationsstraat 10, Helmond.

✓ Dhr. C. van Rosmalen, Past. van Leeuwenstraat 69, Helmond.

✓ Dhr. W. Neervens, Markt 17, Helmond.

✓ Dhr. G. M. Neervens, Uiverlaan 50, Helmond.

✓ Dhr. J. Olthuis, Narcissenstr. 7, Helmond.

✓ Dhr. G. Boom, Eksterstraat 14, Helmond.

Dhr. Th. de Groot, Stapekolk, Mierlo.

Rector Allard, Markt 47, Helmond.